

W

Ons Hoofd Is Rond Zodat Ons Denken Van Richting Kan Veranderen.

(Rainer Maria Rilke, Duits dichter)

"Ik heb het moeilijk met mensen die krampachtig aan hun mening vasthouden. Voor mij is het een sport om de dingen telkens vanuit een ander perspectief te bekijken. Ik ben voortdurend als een windhaantje aan het rondraaien. (lacht) Mijn beroep laat dat ook toe: ik observeer vanuit de marge. Ik kan me voorstellen dat er jobs zijn waarin standvastigheid belangrijker is.

"Vroeger had ik een onwankelbare opvatting over de liefde: ik kon me niet voorstellen dat je binnen een goede relatie verliefd kon worden op iemand anders. Maar ik heb moeten vaststellen: op het moment dat je een regel formuleert, wordt je heel vaak de uitzondering op je eigen regel. (lacht) Amper een week nadat ik mijn relationele waarheid had uitgesproken, werd ik verliefd op iemand anders."

Misschien, zeg ik, was het formuleren van die regel wel een poging om twijfels die al aan het klemmen waren te bezweren? "Precies, ja. Net daarom word ik huiverig als mensen heel stellig iets poneren. Ik vraag me dan af: vanwaar komt die stelligheid? Wat schuilt er achter dat spandoek dat met gebalde vuisten in de lucht gehouden wordt?"

"In politieke debatten is het *not done* om je ongelijk toe te geven. Het gebeurt ook nooit, het wordt aanzien als een zwakte. Maar de politicus die het wel zou doen, zou meteen mijn stem krijgen. Naar iemand durven luisteren, tot het inzicht komen dat die ander wel eens gelijk zou kunnen hebben en dat verschillen voor de camera's durven toegeven: het zou getuigen van grootmoedigheid.

"Een debat zou niet alleen een moment mogen zijn waarop politici komen declameren wat ze denken. Het zou deel moeten uitmaken van hun politieke ontwikkeling.

Debatten horen ontmoetingen te zijn die ideeën vormen en vormen. Dat zou ze ook voor ons, de toeschouwers, interessanter maken: we zouden kunnen zien hoe politiek gemaakt wordt."

© KAREL DUERINCKX / KAROLEN VANDERSTAPPEN

Wat Je Ook Zegt, Het Omgekeerde Is Bina Altijd Ook Waar. (Bertus Aafjes, Nederlands dichter)

“De vader van een vriendin van me werkt voor de N-VA. Hij legde me ooit uit waarom hij Ringland maar niks vindt. Ik kon zijn redenering perfect volgen. Een week later ontmoette ik een man die Ringland actief promoteert. Hij vertelde me dus precies het tegenovergestelde. Maar ook zijn verhaal vond ik heel verdedigbaar.

“Ik laat me nogal makkelijk leiden – en wellicht ook misleiden – door goeie verhalen. Als ik langer dan een kwartier met iemand praat, ontstaat er bij mij automatisch begrip.

Daarom heb ik het zo moeilijk om stelling in te nemen, over wat dan ook. Het is niet dat ik het niet wil, ik kan het gewoon niet.

“Wellicht bestaat de kunst erin om op zoek te gaan naar synergie. En ik gebruik bewust niet het woord compromis. Compromis heeft een negatieve bijklank: alsof het een slap afkooksel is van twee sterke ingrediënten. Terwijl je met twee sterke ingrediënten ook een waanzinnig gerecht kunt maken. Misschien moeten we niet langer spreken van een

politiek compromis, maar van politieke synergie. Van het eerste loopt iedereen weg, van het tweede wordt iedereen blij. We moeten zorgvuldiger formuleren, ik zei het al.” (lacht)

Toch is de tragedie van de mens volgens haar dat we niet in staat zijn om te zeggen wat we denken. Dat we er maar niet in slagen om het geluid van onze geest ongefilterd door te geven aan onze spraakorganen. “We denken vanuit onze hersenpan. Maar als we onze gedachten ook willen uitspreken,

moeten ze afдалen naar onze mond. In dat traject van vijftien centimeter komt er zo veel ruis op onze gedachten dat onze woorden ze niet langer zuiver vertolken. Die verklaring rammelt biologisch wellicht aan alle kanten, maar zo ervaar ik het (lacht) Ik vind het soms makkelijker om te schrijven dan om te praten. Schrijven vergroot nog de afstand tussen gedachten en woorden, maar je hebt tenminste de tijd om wat langer bij je woordkeuze stil te staan.”

Poëzie Komt Pas Als Je Erop Wacht Zonder Nog Te Wachten. (Herman de Coninck)

“Poëzie komt niet uit de lucht vallen. Ik krijg maar inspiratie als ik aan mijn computer zit en er niet van wegliep. Ik moet mezelf trainen in een actieve vorm van wachten. Het gebeurt soms dat ik vier uur naar mijn scherm zit te staren zonder dat er iets gebeurt. Maar toch is het belangrijk om die uren door te maken. Het is verstillend, maar geen verspillende tijd. Mijn teksten blijken toch altijd mee het resultaat te zijn van die woordloze uren. Ik moet mezelf dus ook durven belonen als ik gewoon bezig ben geweest. En niet enkel als ik de dag afsluit met bruikbaar materiaal.

“Dat citaat van Herman de Coninck is op dit moment nogal aanwezig in mijn leven. Ik ben begonnen aan een prozaïsch verhaal. Misschien wordt het een roman, misschien iets ondefinieerbaars. En ik worstel er ongelooftlijk mee. Het schrijven verloopt zo moeizaam dat ik voortdurend op

zoek ben naar zinnen die me kunnen troosten. Herken je dat? Ik kan wel wat bevestiging gebruiken.” (lacht)

Ik aanvaard onwennig de rol van collega-ervaringsdeskundige en herformuleer wellicht iets te zelfverzekerd wat ze net zelf gezegd heeft: “Je moet niet in een bos gaan wandelen in de hoop dat er plots woorden aan de bomen groeien. Inspiratie komt al schrijvend.”

Ze knikt en zegt: “Ik ben nochtans een meester in het bedenken van excuses om niet aan mijn schrijffatet te moeten gaan zitten. Dan denk ik: ‘Ik moet nog kattenkorrels halen. En als ik weer thuis kom, voel ik me prima. Omdat ik het idee heb dat ik iets productiefs heb gedaan. Ik ging naar buiten zonder kattenkorrels en ik kwam terug binnen met een grote zak vol kattenkorrels: dat is een duidelijk resultaat. Ik heb op het einde van de dag niet vaak een zak vol woorden.’” (lacht)

Er Is Geen Vrijheid In De Zandwoestijn. (uit een gedicht van Gerrit Komrij)

“Ken je die zin van Komrij? De volledige strofe luidt: *Er is geen vrijheid in de zandwoestijn / Al staan er nergens hekken, nergens palen / Het is maar beter – als je vrij wilt zijn – / Om sterfelijk door een labryrint te dwaalen.*”

“Het leven is één groot doolhof waarin we voortdurend verdwalen. Er komt elke dag veel op ons af en daar kunnen we niks aan veranderen. Het enige wat we kunnen doen, is sterfelijk door het labryrint dwalen. Je bent pas vrij als je in het doolhof zelf een zekere bewegingsvrijheid vindt. In de lege vlakke daarbuiten valt niks te beleven.

“Vorig jaar voelde ik de behoefte om het leven op een afstand te houden. Om op een haast dwangmatige manier overzicht te creëren. Ik ruimde de hele tijd mijn appartement op, schakelde soms een week lang mijn *out of office* aan en trok er vaak alleen op uit. Maar het werkte niet: ik voelde me niet vrijer, onthechter of gelukkiger. Het is een illusie om te denken dat je vrijheid ervaart door

alles glad te strijken en op te kuisen. Je moet leren om in de maastroom van het leven wendbaar te zijn.”

Ik vraag haar of ze ontvankelijk is voor modieuze bewustzijnssoefeningen als mindfulness en yoga. “Ik sta er een beetje sceptisch tegenover. Uit nieuwsgierigheid heb ik ooit een boek over mindfulness gekocht. Er staat in dat je met een milde aandacht moet toelaten wat er op je afkomt. Dat je de gebeurtenissen van het leven niet mag afblokken, maar ze evenwichtig moet ontvangen en laten passeren. Er zal wel veel waarheid in schuilen, maar soms krijg ik de kritieks van de formuleringen: ‘milde aandacht schenken, gedachten laten komen en gaan, het leven evenwichtig aanvaarden...’

“Als ik mijn gedachten voortdurend zou laten komen en gaan, zou ik niks meer schrijven. Mijn onrust, frustratie en zelfhaat hebben dus een functie. (lacht) Schrijvers zijn zoals dansers: in een tijdelijk onevenwichtig aanvaarden...”

7

Je Moet Je Werk Ernstig Nemen Maar Jezelf Niet.

"Wanneer ik een bundel aan het schrijven ben, geloof ik dat mijn boek de koers van de literatuurgeschiedenis gaat veranderen. En tegelijk weet ik: dat bundeltje wordt ook maar op een grote stapel boeken gegooid. Zelfvertrouwen en zelfrelativering hand in hand laten gaan, is een moeilijke evenwichts oefening.

"Dat ik niet uitsluitend voor een poëzieminnend publiek optreed, helpt me om te relativëren. Zo stond ik eens voor een klas vol lachers: gasten die achterovergezakt op hun stoel hingen en het woord poëzie met onverholen walging uitspraken. Op zo'n moment besef je: poëzie is niet voor iedereen belangrijk. Z'n publiek daagt mij uit."

Ongetwijfeld ontmoet ze in het literaire milieu wel eens mensen die zichzelf ernstiger nemen dan in het licht van de eeuwigheid noodzakelijk is, zeg ik. "Schrijvers die ook optreden, staan tegenwoordig nogal in de belangstelling. Er gaat soms meer aandacht naar de schrijver dan naar zijn tekst. Daardoor beginnen sommige schrijvers zich heel nadrukkelijk als schrijvers te gedragen: ze kleden zich zogenaamd artistiek, zetten een bedachtzame blik op, laten ongemakkelijke stiltes vallen om hun gespreks-partner aan het wankele te brengen ... Ik krijg het ervan. (*lacht*) Maar ik doorprik het graag. Ik zeg dan: 'Wow, jij bent een echte schrijver. Ik zie dat. Je hebt razend interessante gedachten. Knap.' En daarna zie ik hen ongemakkelijk worden. Terwijl ik hen alleen maar bevestig in wat ze willen uitspreken.

"Maar eertijk: de meeste schrijvers die ik ken, zijn bijzonder aimabele mensen. Vroeger waren auteurs moeilijk benaderbare iconen in wie men iets sacraals vermoedde. Vandaag zijn ze veel toegankelijker; je kunt hen een Facebook-bericht sturen en hen zelfs gaan aanraken op de boekenbeurs. De mythe rond schrijvers is afgebrokkeld. Misschien maar goed ook."

8

De Geschiedenis Leert Ons Dat We Nooit Iets Uit Geschiedenis Hebben Geleerd.

(Georg Wilhelm Friedrich Hegel,
Duits filosoof)

"Het kwaad lijkt wel een pakketje dat zich voortdurend verplaatst en altijd opnieuw ergens opduikt. Als een donderwolk die je maar niet wegstrijgt. Dat is geen reden om fatalistisch te zijn, maar wel om waakzaam te blijven. Als we de dingen op hun beloop laten, gaat het fout. We mogen niet denken: zolang we onze menselijke intuïtie maar volgen, komt alles goed.

"Ik overweeg om vegetarier te worden. Soms krijg ik te horen: 'Ja maar, het zit toch in de aard van de mens om vlees te eten.' Alsof we nog altijd oermensen zijn die elke dag een stuk vlees van een dier moeten scheuren. Dat is natuurlijk niet zo. Mensen zijn voortdurend in ontwikkeling. En missies zijn we evolutionair wel op een punt beland waarop we vlees niet langer nodig hebben.

"Ik kan me ook voorstellen dat de menselijke intuïtie afwijzend staat ten opzichte van vtuuchtelingen. Vanuit een soort angst: wij kennen die mensen niet en dus hoeven we ze ook niet. Maar het is niet omdat we dat voelen dat we ons gedrag erop moeten afstemmen. Onze intuïtie is niet altijd een goeie raadgever.

"Toch heb ik het gevoel dat we verder staan dan de middeleeuwen. Al kan dat ook te maken hebben met het feit dat ik me als levend persoon verheven voel boven de doden. De doden hebben toch een beetje verloren: ze zijn er namelijk niet meer. Zolang je leeft, heb je de illusie dat je aan de winnende hand bent."

Ze vertelt dat ze geconfronteerd met het leed op onze planeet, wel eens moeite heeft om haar werk te rechtvaardigen. Dat ze zich nu en dan afvraagt: waarom zou ik in godsnaam nog een poëziebundel schrijven? Er schiet mij een werk van Panamarenko te binnen dat op zijn tentoonstelling in het Antwerpse Mukha de titel meekreeg *Alleen maar voor het plezier en het schoon*. Of dat qua rechtvaardiging niet kan volstaan, vraag ik. "Dat is wel mooi, ja. Misschien moet ik die leuze maar stellen." (*lacht*)

Wanneer ik haar een paar dagen na ons gesprek een foto van de Panamarenko-zin doorstuur, antwoordt ze: "Merci. Ik hang 'm boven mijn mentale bedje."

9

Aimez Quoique Et Non Parce Que.

(uit *Madame Bovary*
van Gustave Flaubert)

"Mijn moeder heeft me dit motto aangericht. Volgens haar staat de gedachte ergens in *Madame Bovary* van Gustave Flaubert. Ik denk dat er veel waarheid in schuilt: je houdt van iemand niet omdat die persoon bepaalde eigenschappen heeft, maar ondanks die bepaalde eigenschappen. Dat is het kenmerk van ware liefde.

"Het mooiste wat iemand tegen je kan zeggen, is: 'Ik hou van u en ik weet begot niet waarom.' Als puber maakte ik lijstjes van criteria waaraan mijn toekomstige lief moest beantwoorden. Maar ik ben altijd vertieft geworden op mensen die heel andere eigenschappen hadden. En dat vond ik telkens een goed teken.

"De schoonheid van liefde zit altijd in het onbenoembare. In het grillige. Ik vind het mooi als twee mensen niet volledig met elkaar samenvallen en er frictie ontstaat. Als je twee houtstokjes drijft tegen elkaar wrijft, ontstaat er vuur en warmte. Als je twee houtstokjes netjes op elkaar legt, gebeurt er niks."

10

Negerinentetten Zijn Te Lekker.

"Ik roep God alleen maar in het leven als ik hem kan vervloeken. En bij deze vervloek ik hem omdat hij ervoor heeft gezorgd dat alles wat ongezond is zo lekker is. Waarom vinden we groenten en fruit – die goed voor ons zijn – minder appetijtelijk dan negerinentetten, die niet goed voor ons zijn? Voor de overleving van de menselijke soort ware het handiger geweest, mocht God dat anders geregeld hebben.

"Negerinentetten vormen trouwens het beste bewijs dat het niet goed is om je intuïtie te volgen. Als ik mijn instinct zou gehoorzamen, zou ik de hele dag negerinentetten eten. Maar het zou tot mijn fysieke ondergang leiden."

Volgende zaterdag:
Anderlecht-manager
Herman Van Holsbeek